

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեշրջանը 5 Փր. կամ 2 բբլ.ս. թղթերով.
Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 10րդ շրջանի (94 օգոստ.—95 մայիս) բաժնորդագրին է 20 Փր. կանխիկ: Կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար ալ որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ Փր. հաշուելով և 1895 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:
Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցեով. M. Por-
tuchalian, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ժ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 43

1894 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14 (Հ.Տ.)

ՉՈՐԵՔԱԳՐՈՒ

Կը հրատարակուի թղ. և թղթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները:
Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները:
Մանուցումներ կը ներուշուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Մանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ:

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Méhant, 44.)

ՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վ.Ե. Կարողիկոսի կողմէն Ամերիկայի Հայերին. — Հայաստանի խնդրին համար մեծ միջոցիկ Լոնտոնի մէջ. — Տ. ձեյմս Պրայսի ճառը հայկական խնդրի մասին. — Սասունի քննութեան համար ամերիկեան կառավարութեան պահանջը. — Թրքո-ռուսական սահմանագլխին վրայ. — Տեղեկագիր վասպուրականի երկամեայ վիճակին. — Նամակ Պոլսկարիակէն (Վառնա). — Ագարեան պատրիարքի շահատակարարները. — Հայեր ի թիւրքիա. — Հայեր լեզիպոս. — Նիկոյա Զարին Սուրբազանի դրկուած պատուիրակը. — Ֆրանսա. — Արտասահմանի լուրեր. — Մանուցումներ:

ՎԵՋ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՆԴԱԿԸ ԱՍՏՐԻԿԱՆ ՀԱՅԵՐԻՆ

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը 1513 թուրքի զրկած էր էջմիածին ՎեՋ. Կաթողիկոսին, թիւրքահայաստանցի սպիտակներին օգնութիւն հասցունելու համար:

ՎեՋ. Հայրիկը Ամերիկայի հայ գաղթականութեան և իրենց հոգեւոր հովիւ Արթ. Տէրունեան Տ. Մաղաքիա վարդապետի անունով օրհնութեան մի կոնդակ զրկած է օգոստ. 31 (12 սեպտեմբեր) ամսաթուով և 1466 թուահամարով, որով իր գոհունակութիւն յայտնելէ յետոյ վերադարձաւ նպատի համար, յարած է և հետեւեալը:

«Հայրաբար պատուիրեմ այսու զի պինդ կալիք զպատուական աւանդութիւն Հարցն Սրբոյ և զկրօն աւանսամարտը Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյս Հայաստանեայց. ուսուցէք որդւոց ձերոց զմայրենի լեզու մեր հայկական, որով զարգիւ մատուցանեմք գոհութիւնս և պաղատանս ի Տան Տեառն Արարչի մերոյ: Եւ քան զի հեռի և անխառն լինին ի Հայրենեաց դառնացուցանէ զպանդխտութիւնս, յամենայն սրտէ աղօթեմք, զի անվորձ և անսասան մնացեալ ի պանդխտութեանս, յաղորդեմք վերադարձ անխնայ ի ցանկալի Հայրենիս, ուրանօր միայն կարէք վայելել զիւրիկ երջանկութիւնս:»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՆԴՐԻՆ ՀԱՄԱՐ ՄԵԾ ՄԻԹԻՆԿ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն դէկտ. 18ին կը գրեն մեզ հետեւեալը:

Երեկ իրիկուն ժամը 7էն առաջ հոծ բազմութիւն մը խոնուած էր St Martin's Town Hall անուն սրահին դրան առջեւ, ուր տեղի պիտի ունենար Անգլո-Հայկական ընկերութեան միթինկը:

Վերջապէս դռները բացուեցան և անհամբեր ժողովուրդը տեղաւորուեցաւ: Ժամը 8ին սրահը արդէն բոլորովին լեցուած էր, այնպէս որ վերջէն հասնողները ոտքի վրայ մնացին:

Միթինկին նպատակն էր բողոքել այն կտորածին դէմ, որ Հայաստանի մէջ կատարուեցաւ թիւրք զօրաց ձեռքով, և խնդրել բրիտանական կառավարութեան միջամտութիւնը: Բեմին ճակատը կը կարդացուէր խոշոր գրերով այս վերտառութիւնը. «The Armenians claim the right to live peaceably in their native land» (Հայերը իրենց բնիկ երկրի մէջ խաղաղութեամբ ապրելու իրաւունքը կը պահանջեն): Սրահին կողմնակի մէկ պատին վրայ նոյնպէս խոշոր տառերով կը կարդացուէր Պէրլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածը:

Բեմը դրաւ տառ ի տառ անգլիացի և հայ նշանաւոր անձնաւորութիւններէ, որոնց մէջտեղ, նախագահի աթոռը կը բազմէր Պր. Սթիվենսըն, Ա. խ. (Mr F. S. Stevenson, M. P.) որ Անգլո-Հայկական ընկերութեան ատենապետն է: Իրմէ զատ կային վեց խորհրդարանականներ եւս ինչպէս և նշանաւոր եկեղեցականներ: Բեմին վրայ տեղաւորուող աղջկաններն էին Գեր. Հ. Ս. Պարոնեան, Մանչէսթրի Հովիւր, վեղար ի գլուխ, պ. պ. Չե. րադ, Յակոբեան, Թումայեան, Տօք. Քալանթարեան, Նոյնպէս և Բարիդի Հայրենասիրաց ընկերութեան ներկայացուցիչը և այլն:

Նախ պատուակալ քարտուղարը, պր. Աթքին (Mr E. Atkin), յիշատակեց այն նշանաւոր անձերը, որոնք արգելքներ զանաւորու չէին կրցած միթինկին մասնակցիլ, բայց նամակներով հաղորդած են իրենց սրտազին համակրութիւն և համաձայնութիւն: Այս նամակներէն մի քանին հրա-

պարկաւ կարդացուելով, ներկայից բուն ծափահարութեամբ ընդունուեցան: Յիշեալ նամակագիրներու կարգին են պր. Կլաութըն, պր. Սթանֆիլտ, կարտինալ Վօկան, Ուէսթմինսթրի դուքսը, Արկայի դուքսը, Բէնթլըպըրի արքեպիսկոպոսը, Լոնտոնի և Մանչէսթրի եպիսկոպոսները և այլն, և այլն:

Նախագահը նիստը բանալով գոհունակութիւն յայտնեց որ միթինկին նպատակը գրեթէ աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւած է և Սասունի ահաւելի կոտորածը ամենախորին և ընդհանուր զայրոյթ գրգռած է: Իր ճառը, որ յաճախ ծափահարութիւններով կ'ընդմիջուէր, կը համառօտենք այստեղ:

«Թեեւ ուրախալի է անկախ քննել յանձնախմբի մը ընտրուիլը, բայց անցեալէն դատելով, ճիշդ ու ճիշդ քննութիւն կատարել դիւրին չի պիտի ըլլայ, որովհետեւ հիմա մեղադրուած մարդիկն են որ թիւրքիոյ մէջ պաշտօնի վրայ կը գտնուին և ասոնք իրենց անհաճոյ վկայներուն հետ ինչպէս վարուելու և ի հարկին ապացոյցներն անգամ ջնջելու եղանակը լաւ գիտեն: Բայց և այնպէս, եկած տեղեկութիւնները հայ և օտարազգի թղթակիցներէ, մինչեւ իսկ կէս. պաշտօնական աղբիւրներէ արդէն իսկ հաստատուած լինելով, արտաքին գործերի պաշտօնէութեան աղբու ձեռնարկները կարդարացնեն: Սասունի դէպքը իւր տեսակին մէջ միակը չէ: Ծանրակշիւ լուրեր եկած են նաեւ Մուշէն, Վանէն, Կարինէն և ուրիշ կողմերէ, ամեն ալ դաշնագիրներուն տրամադրութեանց հակառակ: Պետութիւնը պարտաւոր են Հայերը պաշտպանելու քիւրտերուն և թիւրք պաշտօնականներուն դէմ, և քիւրտներէ պէտք է վայելին իրենց կրօն, պատու, ընչից և կենաց ապահովութիւնը: Ժամանակը եկած է որ ազգու միջամտութիւն կատարուի և ուրախալի պիտի ըլլայ եթէ մեր երկրին հետ Ռուսիոյ նոր համաձայնութիւնը այս բարենորոգումներով իր առաջին պլանին ընծայէր:» (Երկար ծափաւր):

Կանոնիկոս Մաք Գոլ (MacCall) Տաճկաստանի աւանդական և պատմական զեղծուածները և թիւրք կառավարութեան աններելի բռնութիւնները երկարօրէն յիշատակելէ յետոյ,

ներկայացուց մի բանաձեւ, որուն ամփոփումն է հետեւեալը:

«Այս միթինկը նկատի առնելով Ասիական թիւրքիոյ մէջ տիրող ճնշումն ու անկարգութիւնը, որոնք Սասունի մէջ թիւրք զօրքերու ձեռքով կատարուած բարբարոսական կոտորածով վերջին ծայրը հասան, ներկայիս իր զայրացումը կը յայտնէ Գրան կողմէն մարդկային սկզբունքի և միջազգային պարտականութեանց դէմ ցոյց տրուած այս տեսական բռնաբարութեան համար, և կը խնդրէ որ Պէրլինի դաշնագրին և Կիպրոսի պայմանագրին տրամադրութիւնք անմիջապէս գործադրուին անգլիական կառավարութեան նախաձեռնութեամբ:»

Պր. Շուան Ա. խ. կրկնելէ յետոյ այդ բանաձեւ, ըսաւ. «Ամբ. որ Հայաստանի ճնշումը հեռագհետէ աւելցած և այս աստիճանին հասած է Եւրոպայի անհոգութեամբը: Գրանի յանձնախմբին հետ հիւպատոսներուն ներկայութիւնը շատ գոհացուցիչ չը թուիր, քանի որ անոնք չը պիտի անդամակցին, այլ միայն ներկայ պիտի գտնուին, որով ապացոյցներու դէմ դժուարութիւնք կրնան ծագիլ: Ասկէ զատ յանձնախմբը թերեւ 8 9 ամիս կ'զբաղի և գործերը կերկարէ, որպէսզի հասարակաց ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դառնայ: Գերմանացիք կ'ըսեն թէ «գերմանական շունը դիմացկուն դաւադան կուզէ», և կարծեմ թէ այս առածը մասնաւոր կերպով կը յարմարի թիւրք կառավարութեան:» (Ծափաւր):

Պատ. Բրոֆ. Ակար Պիթ. — «Ես գործնականը պիտի խօսիմ: Հայերը պետութիւններէն կը պահանջեն միայն որ իրենց համար ալ ընեն ինչ որ ըրին իրանանցիներուն, որոնք ազատուցան թիւրքերու վայրագութիւնէն: Կը պահանջեն Հայաստանի համար քրիստոնեայ կառավարիչ մը պետութեանց հաւանութեամբ նշանակուած, որուն հրամանին տակ գտնուի զինուորական մասնաւոր ուժ մը: Կը պահանջեն դատական և եկեմտական բարենորոգում: Անշուշտ նահանգը իր հարկը պիտի վճարէ Գրան, բայց հարկերու հաւաքումը և իր հասոյթներուն տնտեսութիւնը իրեն ձեռքը պէտք է ըլլայ: Այս պահանջները բանաւոր են թէ

ոչ (քարձրսմայն պարտախաններ, Այս, Այս) Դարուս սկզբէն ի վեր չորս անգամ ճնշում գործադրուեցաւ Դրան վրայ քրիստոնէից իրաւունքը պահանջու համար :» (Շարխանը.) (Շարունակելի)

ՊՐ. Ժ. ՊՐԱՅՍԻ ԺԱՌԸ ՀԱՅԿԱՅԱՆ ԽՆԴՐԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիայի Առեւտրական նախարար Տ. Ճէյմս Պրայս՝ Ապրիլի մէջ խօսած վերջին ճառը սկսած է Հայաստանի խնդրով : Իր խօսքերի ամփոփումն է հետեւեալը :

«Պաշտօնիս կոտորածէն ի վեր Արեւելքէն եկած չէ այնչափ ահաբեկ լուր մը որչափ որ է Հայաստանի կոտորածին վերջին դէպքը : Եթէ լուրս չենք հաստատուին, այս բանի թոյլատրող կառավարութիւնը պիտի դատուի եւրոպական պաշտօնէի ու Եւրոպայի Արեւելքի քրիստոնեայներին նկատմամբ ստանձնած պարտականութիւնները անով միայն կատարած կրնայ լինել, երբ ոճրագործները պատժուին և այդպիսի ոճրագործի կրկնութիւնը անկարելի դարձնող միջոցներ ձեռք առնուին : Անգլիական ստանաւոր պարտականութիւն ունի այս մասին, որովհետեւ ինքն էր որ Պէրլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածը ընդունել տուաւ, փոխանակ Սան Սթէֆանոի դաշնագրի 16րդ յօդուածին որով Ռուսիայի պահանջմամբ թիւրքը պարտաւորուած էր բարեւորագիւ Հայաստանը : Վստահ եմ որ միւս պետութիւնները, մանաւանդ Ռուսիա, սիրայօժար պիտի միանան քննելու այս վիճակ և քրիստոնեայների պաշտպանութիւնն ապահովելու Ռուսիա եմ որ Ռուսիա, Ֆրանսա և Իտալիա համաձայն կը գտնուին մի կատարեալ քննութիւն անելու :»

ՍԱՍՈՒՆԻ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՀԱՆ ԶԸ

Վաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Միացեալ Նահանգների կառավարութիւնը կը պնդէ Բ. Դրան մօտ որ Սեբաստիայի ամերիկեան հիւպատոս Պր. Ճիւէթին ապահովիչ ուղեկիցներ և զիւրութիւններ տրուին որ նա ալ երթայ Բաղէշի նահանգը, օսմանեան քննիչ յանձնաժողովէն և Փրանսական, ռուսական ու անգլիական հիւպատոսներէն անկախաբար քննութիւն կատարելու Սասունի կոտորածին համար :

ԹՈՒՐԿՈ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆՍԳԻՍԻՆ ՎՐԱՅ

Այն օր որ Կարսի անդը գետապան Սըր Ֆելիք Քըրրի Բ. Դրան իմացուց Պէրլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածին նկատմամբ մեծ պետութիւններին ղրկուած ծանուցագրի իմաստը, Բ. Դրանը «Թայմըզ»-ի հեռագրէն ալ իմանալով որ Ռուս կառավարութիւնը հարաւային Ռուսիան 20,000 զօրք ղրկած է Կովկաս թրքո-ռուսական

սահմանագլխին վրայ տեղաւորելու համար, յանկարծակիի եկած և սառն տիկ յուզուած զիմեր է ռուսական դեսպանատան, տեղեկութիւն խնդրելու համար թէ ի՞նչ կը նշանակէ այդ ղինուորական շարժում : Իրեն պատասխան տրուել է թէ 38րդ զօրաբաժինն ամառը Կովկասէն դէպի Բ. Դրան ղրկուած լինելով, անոնց տեղը պարապ չթողելու համար զօրքեր ղրկուած են այժմ :

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿՈՒՆԻ
ԵՐԿԱՄԵԱՅ ՎԻՃԱԿԻՆ

«Արձակեցէ՛ք որ սէսանեմ : գործախուճեցեալները քննարկեցին իմոյ հայրենեաց» :
ՎԱՀԱՆ ԳՈՂԹՆԱՅԻ

(Շար. 42րդ բուհն եւ վերջ)

Զարմանալի չէ երբ այսքան հարստահարուած ժողովրդեան վաճառականութիւնն ալ դադարած ըլլայ : այսօր ամենանկեալ վիճակն ունի վանի առեւտուրը, կանխիկ գործ չկայ, պաշտօնեայները ստիպմամբ ապառիկ կը գնեն, յաւիտենականութեան մէջ տալու պայմանով զօրքեր և ոստիկաններ ծեծելով ու հայհոյելով ապրանքը կէս գնով կառնեն. քիւրտը շատ անգամ առեւտուրն ընկէն վերջ կտէր քաջուի, առանց մտածելու կտրուած վաճառքներուն ֆեսու. դաշնին ու հրացանը առեւտուրի մէջ կը խաղան, ծեծի օրհնեալ ժամանակները անցած են : Աւրուած գրամները կը քչեն ստիպման տակ, մինչ կառավարութիւնը ինքն իսկ չառնէր այդպէս սըրբուածները : Ոչ ոք չհամարձակիր իր հարստութիւնը երեւան հանել և իլլըրուսի ամենայնի, հակերի ճամբորդութիւնը շատ անգամ նպատակակէտին չհասնիր. համիտիէն կը տանի ուզածին չափ, թիւրք ձիւպան և սայլապանը կը ծախէ կրցածին չափ և ո՛վ կրնայ բողբեւ. ագոնք ամենքն ալ իրենց պաշտպաններն ունին արդէն : Նոյն ցաւալի վիճակն ունի և արհեստաւորը, յաւիտենական ապառիկը, անվստահութիւնը քանդեցին իր տունը :

Այգիներու և պարտէզներու տասանորդները կրկին, երեքկին գրուեցան. բողբեները անլուկիլ, Շուկան որ ամբողջապէս Հայերին կը պատկանէ, 92 ի աշնան երկիցս կրակ նետուեցաւ զօրքերէն և հայ պահապանների աշարջութեամբ զիմացն առնուեցաւ. սոցա զէնք ունենալը կառավարութիւնը արգելից որպէսզի իրենց բազուկներով միայն զիմադրեն աւարառութեան : Արդէն Հայուն արգելուած է դաշնին մը կրել, նոյն իսկ հեռաւոր ճանրորութեանց մէջ, մինչդեռ թիւրքը ամեն օր դաշնին կողմն վրայ և Գիւրտը հրացանն ուսը կը չըլին շուկան և դուրսը :

Անցեալ տարի քանի մը դէպքերու առթիւ թիւրք մուսուլմանները հասարակութիւնը գրգռեցին հայութեան դէմ, իբր թէ զօրանոցի ջուրը թուրաւորած են, շուկայի շաքարներն

հոյնպէս եւն, եւն. անկէ ի վեր հասարակութիւնն ալ իր ամեն մանց մէջ իր զգացումները դուրս կուտայ : Այդ ատեններ այնքան սարսափ կը ցուցնէր կառավարութիւնը որ նոյն իսկ գիւրտները եկեղեցեաց կոչակները շուտ զարնենուն համար ժամկոչները բանտարկեց, կարծելով թէ դա նշան մ'է հաւաքման կամ ապստամբութեան :

Գողութիւն այգիներու, տուններու, ջաղացներու մէջ անհամար եղան. քանի մը տեղ կիներ վախալով զօրքերէ լեղապատառ մեռան քանի մը օր վերջը. ձիեր, կարասիք և ալիւրներ տարին, հետքերին թողնելով. բայց ի՞նչ օգուտ, ասոնք ալ ուղեցին Հայերին վերագրել իջանի մը հայ կիներ բռնաբարուեցան հոս ոստիկանապետէն, քովսէներէն և այլն. բայց բողբե ապարդիւն. Հայերի միջոցաւ բողբեղի ձայնը կտրել տուին : Հայկականից գերեզմանատան մէջ կողմը քաղաքապետ կալըս փաշան գրաւելով իր տան ծառուղի ճամբան շինեց և արտուր հոն հաստատեց :

Վարագայ մամուլը քաղաք բերուեցաւ ստիպմամբ և գիւրտով և այժմ կը ծառայէ թուրքերէն «վան» շաքարթաթերթի տպագրմանը : Մէքալի յաճախ կը միջամտէ դպրոցական պարզ գործերուն իսկ. երիտասարդ ուսուցիչները հեռացուել կուգէ. բոլոր ուսուցիչներէ վկայական կը պահանջէ և ասով ալ չգոհանալով, կըսեն թէ մօտեւր ինքը պիտի սկսի քննել ուսուցիչները և չուղածները հեռացուել :

Աղբսագրի փոխարէն ծեծ ու հայհոյութիւն կուսակալի կողմէն մինչ ամենայնոք պաշտօնեան : Հրաման յուած է որ աղբսագիր գրող թըրքազէտները օրէնքի մասին որեւէ ակնարկութիւն չընեն մէջը և իրենց ստորագրութիւնն ալ մէկ անկիւնը գնեն որ հակառակ պարագային իրենք պատժուին :

Հայոց բեռնակիր ձիերը բռնի կը գրաւեն զօրաց փոխադրութեան համար :

Գողութեան մը առթիւ երբ Տիգրան Պարոնիկեան բողբեց և գրտնուած ապրանքը իմն է ըսաւ ու իր արհեստաւորական կնիքը վրան ցոյց տուաւ, փոխանակ գող Գիւրտը պատժուելու, բողբեղը բանտարկուեցաւ. միաներով և քիչ էր մնացեր որ իր ամբարշտութեանը... համար 3 տարի բանտարկութեան դատապարտուէր եթէ չըլլային իր 30 կըրիկ ոսկիները և բարեկամաց միջամտութիւնը :

Այգիներու և արտերու համար աղբիւրներու և գետերու ջրերը բաշխելու մէջ եւս չափազանց անարդարութիւն : Օրէնք, սահման չըկայ. ամեն ինչ նախ մուսուլմանին. եթէ Հայուն բան մը տրուի, այդ ալ շնորհ մ'է և ոչ իրաւունք :

Հայ բժշկի այս կողմը գալը հրաշք մ'է. իսկ եթէ երբեմն պատահի քրիստոնեայ բժիշկ մը, ասոր դէմն ալ հազար և մի արգելքներ կը յարուցանեն : Բողբեական միսիօնար բժիշկ-

ներն իսկ, օտարահպատակ լինելով անդերձ, շատ անգամ կարգիւնն ստնին ի գործ դնելէ : Պողի ժողովող վարդապետները իբրեւ յեղափոխական գործիչներ բանտի մէջ կը հեծեն մերկ և անօթի : Ռուսահպատակ լինելն ալ հարստահարութիւններէ չիբկեր դմարդ. կարոցեան Ղեւոնդ տարիէ մը ի վեր բանտն է և 3 տարուան վճիռ ունի. իբր թէ ասկէ 4 տարի առաջ գրգռիչ երգ մը ըսած է : Ռուսական հիւպատոսարանի պաշտօնեայ խաչիկը կը ծեծուի, կը բանտարկուի Արճակի մէջ զօրքերէ և փոխհիւպատոսի հայ թարգմանը, Պր. Կարապետ Չիլիկիթօֆ, որ Հայ ըլլալէ զատ ամեն ինչ կրնայ ըլլալ փոխանակ այս և նման օրինակ դէպքերու բերմամբ գտնուելու կուսակալին հետ, ընդհակառակն կը շողորթ զայն, ճաշի և թէյի հրաւերներով կը պատուէ : Ասդին Պարսից հիւպատոսը, չնչին բօլիսէ մը կանարդուի իր տանը մէջ, կապտակուի և հետեւանք... եւ ընկալայցէ՛ք եթէ կրնաք, պատուանշան փօխիսին և անոր մեծին : Իսկ այս նորեկ անգլիական հիւպատոսը Պր. Հալուարտ, որ հիմա Մուշ կը գտնուի տեղւոյն ողբալի կոտորմանն առթով, բաւական մարդասէր և եռանդոտ է իր գործին մէջ. գալուն պէս սկսաւ տեղեկագիրներ պատրաստել վանի վիճակին վրայ. ապա Պաշտպանի կողմէր գնաց նոյն նպատակով, ուր դժբաղտաբար Սարա դիւղին մէջը շուն մը խաճաւ գինքը և հոն 8.10 օր անկողին ինկաւ :

Մեր ներքին առաջնորդարանի և թաղական գործերուն կառավարութեան միջամտութիւնը չափն անցուցած է : Բռնի հանրագրեք կը շրջին. ոչ ոք չհամարձակիր չստորագրել. մեր դատապարտութեան վճիռը նոյն իսկ մեր ձեռքով ստորագրել տալ կուղեն : Երախտի դէտերը իրենց պաշտօնի անուան տակ կը կողոպտեն հայ ճամբորդները, գիւղացիները, և գէնքերն ու թղթերն կառնեն ու բանտարկել կուտան :

Ի՞նչ գրութեան մէջ որ կը տեսնէք վասպուրականը, նոյնն է և ամբողջ Հայաստանը, ըստ տեղւոյն մի քիչ տարբեր ընթացքով հարստահարուած :

Ա՛լ հերիք չէ՛ այս աղեկտուր ներկարգիւր մեր վիճակին. ինչո՞վ գործենք, ի՞նչպէս ապրենք, որո՞ւ գիւմենք. մեր ձեռները կապուած, ապրուստը անհնար, մենք անյոյս անտէր, Եւրոպայի չուղեր զմեզ տեսնել, թիւրքը այդ շատ լաւ գիտէ. մեր առջեւ մէկ ճանապարհ միայն մնացած է փորձելու, մինչև իսկ եթէ շատ յուսալից ալ չլինի... :

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒՎԿԱՐԱԿՆ

Վառնա, Նոյ, 29/11 դեկտ. 94

Ամսոյս 27ին (9 դեկտ.) կատարուեցաւ աստ մեծ սիթիկ մը 3000է աւելի հողիներէ բաղկացեալ : Նպատակն էր բողբոյ ձայն բարձրացնել մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն, Հայաստանի մէջ գրէթէ յարաժամ ի գործ դրուող խժժութեանց և մանաւանդ

լինելով
զրկուին
Պողի
րեւ յե-
տի մէջ
Ռուսա-
հարու-
րացեան
տն է և
է ասկէ
ը րսած
ի պաշ-
ը բան-
և փոխ-
Պր-
Հայ ըւ-
ար փո-
գեբու-
ն հետ,
է զայն,
ը պա-
ատու-
տանը
ը... Ե-
ատուա-
սկ այս
ը Պր-
գտնուի
սթով
նդոտ է
սկսաւ
վանի
ի կող-
ը դր-
ը շին
որ ան-
րանի և
վարու-
անցու-
ը շին-
ել մեր
ոյն խկ
կուլին
աշտոնի
յ ճամ-
նքերն
արկել
ը տե-
և ամ-
ոյն մի
տահա-
ը նը-
վ գոր-
է զի-
ծ, ապ-
անտէր,
թիւր-
առջեւ
է փոր-
ւսայից

վերջին Սասնոյ և Մշոյ գիւղերէն կատա-
ղի կոտորածին նկատմամբ, յորում մի քա-
նի հազար մեր քաջազն եղբայրներ և
քոյրեր և մինչև իսկ զինեցիկ երախայ-
ներ մարտիրոսացեալ են անլուր բարբա-
րոտութեամբ :
Ահաւասիկ միթիւնին պարագայները :
Տեղոյս եռանդոտ երիտասարդութիւնը
ոգեւորուելով Արթ. Տ. Յովհանն Մանգա-
կունի հօր ազատաշունչ քարոզներէն, ամեն
տեղեր հրաւիրաբերները որոնց օր
եկեղեցի հաւաքուին : Հրաւերն այնպիսի ե-
ռանդով ընդունուած էր որ եկեղեցին ցայն-
վայր նոյնպիսի բազմութիւն էր տեսած
երբէք : Եկեղեցիէն զատ բակն ալ լե-
ցուած էր : Այն ատեն յիշեալ Արթ.
քահանան այնպիսի քարոզ մը խօսեցաւ
որ ամեն սրտեր հրահրեց. կուլար և կը
լացնէր ամենքը : Ս. պատարագն հաղիւ
աւարտած էր և ան Տէր հայրը դուրս
կը բերուէր, նորէն խօսելու համար ժո-
ղովրդեան. խօսեցաւ հոն ալ յուզուած և
յուզիչ խանդով : Իրեն յաջորդեցին չորս
ատենաբաններ ալ որոց իւրաքանչիւրն
ազգու խօսքերով խրախուսեցին և վա-
ռեցին բոլոր ներկայ Հայերը. շատերու
աչքերէն յաճախ կը թորէին ջերմ ար-
տասուաց կաթիլներ :
Թափօրը առաջնորդութեամբ Արթ.
Տ. Մանգակունի Հօր եկեղեցիէն ճանբայ
ելնելով դիմեց կարգաւ մեծ պետու-
թեան հիւպատոսներուն, հինգ պատգա-
մաւորներու միջոցաւ արտայայտեց ամ-
բողջ Հայոց զգացած ամենախորին վիշտը
և խնդրեց որ Հայ ժողովրդի աղաչանքը
մատուցանեն իրենց հօր Տէրութեանց,
հայցելու համար նոցա իբրեւ պարտակա-
նութիւն յանձն առած պաշտպանութիւ-
նը ըստ տրամադրութեան Պրիւիի դաշ-
նագրի ՅԱՐԷ յօդուածին որպէսզի այլ
եւս վերջ տրուի այս անտանելի կացու-
թեան : Բոլոր այդ հիւպատոսները ընդու-
նելով պատգամաւորաց խնդիրքը և ի-
րենց ալ ջառօք հաստատելով այն տխուր
իրականութիւնները, խոստացան իրենց
եղած այս դիմումի ջարժառիթը անմի-
ջապէս անգիտաբար ուր որ հարկ է :
Թափօրը շարունակուելով գնաց Վսեմ.
Առաւմարչի ապարանքն ուր նոյնպէս
պատգամաւորներու միջոցաւ երախագի-
տական ջերմ զգացումներ յայտնեց և
մաղթանքներ ընելով Պուլկարիոյ բարօ-
րութեան համար, խնդրեց որ Նորին Արք.
Բարձրութեան իշխանին հաղորդէ Հայ
Ժողովրդի զգացումները այն շնորհաց
համար որով ազատ կը թողուի իւր ցա-
ւերն արտայայտելու : Վսեմ. Առաւմա-
րիչը պատասխանելով, ի սրտէ ցաւակ-
ցութիւն յայտնեց և խոստացաւ անմիջա-
պէս հեռագրել :
Միթիւնը յառաջանալով քաղաքապե-
տութեան պաշտօնատան առջեւ կանգ
առաւ ուր ատենաբանեցին ազգու խօս-
քերով երկու պատուարժան անձեր որոնց
մին խօսեցաւ Կուլիար լեզուով : Ապա
Պուլկարիոյ համար մաղթանքներ լինելով,
Թափօրը դարձաւ եկեղեցին ամենայն
կարգապահութեամբ : Հոն դարձեալ
խօսք առաւ Արթ. Տէր հայրը որուն վեր-
ջաբանութիւնը «կեցցէ՛ Հայաստան, կեց-
ցէ՛ ազատութիւն» աղաղակներով ընդու-
նուեցաւ :
Այսպէս վերջ տրուեցաւ այս ազգա-
յին համախմբումի, որ կը հաւատանք թէ
եթէ այլ հայաբնակ տեղեր եւս շարու-
նակուին, մեծ օգուտ կրնայ յառաջ բե-
րել : Եթէ այլապէս չենք կարող, գոնէ՛
այս եղանակաւ ոյժ տանք մեր Հայրենեաց
սրբազան դատին :
Մ. Զ.

ԱՋԱՐԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ
ՇԱՀԱՏԱԿ ՈՒԹԻՆԵՐԸ
Թիւրք կառավարութիւնը Կ.պօլսի
լրագիրներին մէջ պաշտօնապէս հրատա-
րակած է հետեւեալները :
Հայ հռոմէականների Պատրիար-
քը նոյնմ. 30 (դեկտ. 12) թուական
թագրերը մը մատուցանելով Բարձր.
Մեծ-Եպարքոսին, յայտարարած է
թէ «Այնթապի բողոքական Հայերի
վարժարանին աշակերտներէն Ատա.
նացի Յովհաննէս՝ Կեսարիա երթա-
լով տետրակ մը տպագրել տուած է,
որի մէջ միւսկրօնքներին և մանտանդ-
կաթոլիկ քահանաներին դէմ՝ անար-
գանքներ կան, թէ փողոցներին մէջ
քարոզ խօսելով նոր կրօնք մը հրա-
տարակել սկսած է, թէ հանրութեան
մտքերը գրգռելու վրայ է և թէ Կե-
սարիաի առաջնորդը զիմեր է Տէֆթէր-
տարի օգնականին, որ քննիչի պաշտօ-
նով հոն կը գտնուէր. ագոր վրայ վե-
րջիչեալ տետրակը հաւաքուել է.
նոյնպէս ձերբակալուել է Անանիա ա-
նուն անձ մը, որ Կեսարիաի մէջ Յով-
հաննէսի փոխանորդն էր :» Հայ-հռո-
մէականների Պատրիարքն այդ պատ-
ճառաւ գոհունակութիւն յայտնած է :
— Հայ-հռոմէականների Պատ-
րիարքը նոյնմ. 30 (դեկտ. 12) թուա-
կան ուրիշ թագրերով մը յայտարա-
րած է թէ «Եւդոկիաի մէջ բնակող
Հայ-հռոմէականները յուզուել են այն
ոճիրներին համար որ գործած էին ա-
նունին ծանօթ Հայեր, Եւդոկիաի
թղթատարը զարնելու և Մուսթաֆա
էֆէնտի անուն պաշտօնէի մը տունը
բռնութեամբ մտնելով Պլայն սպաննե-
լու համարձակելով : Այդ պատճառով՝
Սեբաստիա գաղտնող Արքեպիսկոպոսը
Եւդոկիա գնացել և կայս. կառավա-
րութեան պաշտօնեայններին հետ միա-
նալով հարկ եղածն ի գործ դրել է :
Նոյն հասարակութիւնը կառավարա-
կան պաշտօնեայններին շնորհակալու-
թիւն յայտնած է այն շնորհների հա-
մար որ մինչև հիմայ վայելած են կա-
ռավարութենէն :»
— Հայ-հռոմէականների Պատ-
րիարքը նոյնմ. 30 (դեկտ. 12) թուա-
կան թագրերով մը ծանուցած է որ
կայս. երկիրներին մէջ գտնուող ա-
ռաջնորդական փոխանորդներին նոյ-
նիմաստ շրջաբերական մը գրելով՝
ազգու և բացարձակ կերպով ծանու-
ցուած է որ այդ հասարակութիւնն,
ինչպէս մինչև հիմայ եղած է, ասկից
վերջն ալ կայս. կառավարութեան օ-
րէնքներին ու կանոններին և մեծ ու
փոքր պաշտօնեայններին հնազանդի,
զգուշանայ բարձրագոյն հաճութեան
հակառակող ընթացքներէ և վերջա-
պէս բնաւ չը չեղի հպատակութեան և
հաւատարմութեան նուիրական պար-
տականութիւններէն և միանգամայն
աղօթք ընէ վեհ. Սուլթանին ու իր
կայս. կառավարութեան բարգաւաճ-
ման ու բարեբաւոտութեան համար :
Հայ-հռոմէականների Պատրիարքը
յայտարարած է նաեւ որ մի քանի
գաւառների մէջ գտնուող Հայ-հռո-
մէական առաջնորդներ և փոխանորդ-
ների կողմէն եկած գրերներին մէջ շնոր-

հակալութեամբ յիշուած է տեղական
կառավարութեան պաշտօնեայնների
բարեւոք ընթացքը :
Սեմաֆօրի Կ.պօլսի թղթակիցը
դեկտ. 14ի նամակին մէջ գրած է թէ
վանի անգլիական հիւպատոս Տ. Հալ-
վարտ Մուշ գտնուած ժամանակը,
կաթոլիկ Հայերի Առաջնորդական ֆո-
խանորդին ալ այցելութեան դնացած
լինելով թիւրք կառավարութիւնն այդ
եկեղեցականի վրայ կասկածներունե-
ցեր և բացատրութիւն պահանջել է
Ազարեան պատրիարքէն որ իր իրա-
ւասութեան տակ գտնուած եկեղեցա-
կանը պաշտպանելու և իր անձնուի-
րութիւն Սուլթանին ցոյց տալու հա-
մար, վատիկանի բերանն եղող և
Հռովմ հրատարակող մի լրագրի մէջ
Սասունի կոտորածի մասին մի յայտա-
բարութիւն հրատարակել տուել է
հիշդ այն իմաստով ինչ իմաստով որ
պաշտօնական հերքման գրքերը հրա-
տարակեցին օսմանեան բոլոր դեպա-
նատուները (1) :
ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԻԱ
Կ.պօլսի երկու նշանաւոր Հայ բը-
ժիշկներ մեռած են միեւնոյն գիշեր
(դեկտ. 4/16) : Ծերունի Տօքթ. Անդ-
րանիկ փաշա Կրճիկեան որ երկար
ժամանակ է Վեր ուսուցիչ էր բժշ-
կական վարժարանին մէջ, թոքատա-
պէ մեռել է :
Միւսը Տօքթ. Տիգրան փաշա ֆէշ-
տիմաճեան է որ պաշտպանութիւն էր
և իր բարեսրտութեամբ ու մարդա-
սիրութեամբ ծանօթ. գիշերը տանը
մէջ յանկարծամահ եղած է : Ժողո-
վրդին մէջ կասկածներ կը շրջին որ
մի՞ գուցէ ողբացեալ Տօքթ. Քեաթի-
պեանի բաղդին հանդիպած լինի մի
ուրիշ միջոցով : Տօքթօր ֆէշտի-
մաճեան դեռ երիտասարդ էր և ըն-
տանիքի հայր :
ՀԱՅԵՐ ՅԵՐԻՊՏՈՍ
Պահիրէէն մեղ կիմացունեն թէ
դեկտ. 16ի (Ն. Տ.) կիրակի օր չքեղ
կերպով կատարուել է Մեծ. Տիգրան
էֆ. Եպիփանեանի ամուսնութեան
հանդէսը Օրիորդ Թագուհի Գ. Գրի-
գորեանի հետ :
Տիգրան էֆէնտի իր դրական և
այլ արժանիքներով Պահիրէի հայ
երիտասարդութեան պատուաբեր
փայլուն ներկայացուցիչներէ մին է
եղած :
(1) Բ. Դուռը մի այդպիսի յայտարա-
րութիւն հրատարակել պահանջած էր
նաեւ Պատրիարքական Տեղապահ Գեր.
Հմայեակ Եպիսկոպոսէն, Նրեսիմոսանա-
կան Ազգային Ժողովի գումարման թոյլ-
առութեանը համար իբրեւ պայման ա-
ռաջարկուելով և մի քանի բանտար-
կանների արձակումը խոստացուելով :
Գեր. Հմայեակ Եպիսկոպոս բարեազդա-
պէս չի նկատ այդ թակարդի մէջ :
ԽՄԲ. ԱՐՄ.

ՆԻԿՈՒԱ ՁԱՐԻՆ
ՍՈՒՆԹԱՆԵՆ ԼՐԱԿՈՒՄ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ
Ներկայ Բ կայսրի գահակալութիւ-
նը շնորհաւորելու համար Սուլթանի
ղրկելիք ներկայացուցիչը, Ֆուատ
փաշա, որ մի քանի շաբաթ է Վեր
մի քանի անգամ ճամբայ ելնելու և
դաւ և յետաձգուեցաւ, վերջապէս
մեկնել է Կ.պօլսէն դեկտ. 1/13ին :
Իրեն հետ ընծայ կը տանի Չարին
համար Նիշանը Դիթիյաղի պատուա-
նշանը և ադամանդազարդ մի թուր,
ինչպէս նաեւ Շէֆաքաթի պատուա-
նշանը 25,000 ֆրանգի արժողութեամբ
ակնեղէններով Չարուհիին համար :
ՖՐԱՆՍԱ
Թէեւ տարին լրանալու վրայ է և Ն-
րեսիմոսանական ժողովի նոր տարիի նըս-
տաշրջանին համար նոր ատենապետ կըն-
տրուի սովորութեան համեմատ, բայց
ժողովն աւելորդ չհամարեց հանգուցեալ
Ա. ատենապետ Պիւրտոյի տեղ մի նոր Ա
ատենապետ ընտրել : 238ի դէմ 249 ձայ-
նով ընտրուեցաւ Տ. Հանրի Պրիստն որ
արմատական կուսակցութեան կը պատ-
կանի :
— Որովհետեւ Տիար Պիւրտո ներթա-
պէս ոչ-փայլուն վիճակի մէջ մեռած էր,
Ազգային Ժողովը տարեկան 9,000 ֆր.
յատկացուց անոր այրին և 3,000 ֆր.
մօրը :
— Թնդանթաճիգ զօրքերի հարիւ-
րապետ Ալֆրէտ Տրէյֆիւսի՝ որ սպայա-
կոյտի առաջին սենեկին գրագիրներէն
էր և կասկածի ենթարկուած էր թէ կա-
րեւոր գաղտնիքներ կը ծախէ օտարին,
դատաստանը տեսնուելով միաձայնու-
թեամբ դատապարտուեցաւ իր զինուո-
րական ատտիճաններէ զրկուելու և Նու-
վէլ-Քալէտոնի մէջ ցկեանս բերդա-
գելութեան : Այս վատ մատենից որ ֆրան-
սացի հրեայ է, թէ և շատ հարուստ էր
և իբրեւ ընդունակ մէկը յառաջացած իր
պաշտօնների մէջ, այնպէս որ կրնար փայ-
լուն ապագայ ունենալ, բայց անբարոյա-
կան ընթացքի մէջ ինկած լինելով, չուայ
ծախքերի պէտք ունեցած և օտար տէ-
րութեան չահերին ծառայող մի գեղեցիկ
լրտեսուհի թակարդին մէջ ինկած էր :
Գոնէ այդպէս գրեցին լրագրիներն իսկ կըզ-
բան : Դատաստանը դռնփակ կատա-
րուեցաւ :
ԱՐՏԱՍԱՆՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ
Պուլկարիաի նախարարութիւնը
հրաժարական տուաւ նախարարապետ
Պր. Սթոյլօֆի և իր պահպանողական
բարեկամների ու ազատական արմա-
տական Ռատուլաֆի և Բէշէֆի միջև
անհամաձայնութիւններ ծագած լինե-
լով : Այս վերջին երկու նախարար-
ներ հրաժարական տուած էին Սապ-
րանյէի այն որոշման պատճառով որի
համեմատ մի քննիչ Յանձնաժողով
կազմուեցաւ Սթամպուլօֆի ինկած
նախարարութեան ժամանակի զեղ-
ծութիւնները քննելու համար : Այս պատ-
ճառով հաւանօրէն այդ նախարա-
րութեան անդամակցողներէ ոմանք
ալ քննութեան ենթարկուելու կը
հրաւիրուէին :
Նոր նախարարութիւնը կազմուե-
ցաւ հետեւեալ կերպով. Սթոյլով նա-

խարարապետ և ներքին գործերի նախարար, Նաչեվիչ արտաքին գործերի, Կէլօֆ Եւստակիան, Վէլիչեֆ Զանրային կրթութեան, Մինչեվիչ գատական, Մաճարոֆ Զանրային շինութիւնների և գնդապետ Բէթրոֆ պատերազմական նախարար: Ուրեմն նախարարութիւնը դարձեալ հին անգամներէն կը բաղկանայ, բացի ազատական, արմատական Ռատուլովֆէն և Բէլչեֆէն որոնց տեղ մտած են Պ. Մինչեվիչ (որ Վիէննայի դիւանագիտական գործակատարն էր) և Պ. Մաճարոֆ: Այժմեան նախարարութիւնը գրեթէ ամբողջովին կազմակերպական կուսակցութիւնէն կազմուած է:

— Չինական կառավարութիւնը ճափոն զրկել է Չանկ Եինհիւան և Թաօ իր պատուիրակներ, խաղաղութեան պայմաններին վրայ ուղղակի ճափոնական կառավարութեան հետ բանակցելու համար:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԺԳ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱՔՍՐԻՍ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԻՐՏԻՑ ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

1894

Պուլկարիի անկախութեան հետեւներէ մէկին, Չաքարիա Սթոյա-նովի, որ իր ընդունակութեան և հայ-բնակչական ոգեւորութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաքանակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յետագային գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիի Ազգային ժողովին նախագահ դառնալ, խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին: Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըփէի, և Թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջանի վերջ թէ «Չարմանք պիտի պատճառէ ինձ նիւթ ընթերցողների հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացու այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանկ և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնորդներին 25 % զեղչ կը փնի:

(Պարսկաստանի Հայերէն համար 1 ֆրանկ է):

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՈՒՆ
ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵՆՅՈՒՆ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Այս պատկեր որ «Հանդէս Ամսօրեայ» ի խմբագրութիւնը հրատարակած է ներկայ 1894 թուականի Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձը լինելուն առթով, մեծ միաձայն դիրքով է լուսատիպ (phototypique), որի մեծութիւնն է 50 × 35 սանտիմետր, տպուած 70 × 45 սանտիմետր քարտին (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով: Մէջ տեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին՝ Տ. Յարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեանի պատկերը, և բոլորովին 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագրները իրենց խմբագրապետներու պատկերներով:

Գինն է 1 րբ. 50 կպկ. կամ 4 ֆրանկ, ճանապարհածախսով միասին: Պարսկաստանի համար 1 րբ. ռսկն. կամ 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Սոյն առթիւ կը յայտնենք որ լոյս տեսած է նաեւ

Գալեկքեարեան Հ. Գ., Պատմութիւն հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը: Հտր. Ա. 1794-1860. մէկ լուսատիպ պատկերով: Վիէննա Միթլարեան տպարան 1893: Գին՝ ճանապարհածախսով՝ րբ. 1 կամ 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Վերոգրեալ պատկերն ու գիրքը ստանալու համար, դիմել վիէննա Միթլարեան Պատուարժան Միաբանութեան որ հրատարակած է դանոնք:

Կարելի է նաեւ ստանալ զանոնք, դիմելով Արմէնիայի խմբագրութեան:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԱԿԱՆ
ՄԻՐՈՒԹԵԱՆ
Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՞նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՞նչ պարտքեր ունի կատարելու:

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայրենիք իրենց ընթանի մէջ տարածել այս տետրակ: Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը դրուի օրինակ Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերէն համար 10 սանթիմ):

Ինչպէս ամեն լրագրներ, Արմէնիայ ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար: անոնք որ պէտք կունենան Արմէնիայի միջոցով մէկի դիմում առնել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ

ենք ընդունելի ընդ ծանուցումներ ըստ, լրագրական սովորութեան: Ծանուցումներ գիները նշանակուած են Արմէնիայի ծախսեր, տառին վրայ հաշուելով. 1 երկարագիր (գլխագիր) համար 2 սանթիմ և 1 բոլորգիր համար 1 սանթիմ: 3 անգամ դրուելիք ծանուցում գինին վրայ %ին 10 զեղչ կը փնի: 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցում գին վրայ 0/0 30 զեղչ: Սակարկութիւն չընդունուիր:

Նշանակք Հայաստանեայց Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թաղաւորութիւնների նշանակներով մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած: 1 ֆրանկ:

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ
Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող խորհն Նարայէ-Ղուկինեան Սըրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը: Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը փնի Պարսկաստանի Հայերէն համար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով:

Ա. ՀԱՅ ԳԻՆԻՍԱՆԻՆԻ ՄԸ (Սպառնաւ):

Բ. ՀԱՅ ԳԻՆԻՍԱՆԻ

Գ. ՍԱԼՄԱՆԻ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՆԻ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՊՍԱՄԱԿԱՆՑՈՒՆ (Սպառնաւ):

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՆԵՆԵՐԸ.— (Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով): Գինն (30 սանթիմ) 1 ֆրանկ 20 սանթիմ:

Զ. ԳԱՄԵՆԻ ՔԱՐԻՊԱ.— ԺՈՂՈՎՐԻՍԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՏԱՐԱՆ յետ այբուբենի աւարտելուն (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ագաթաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են): 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սանթիմ) 10 սանթիմ:

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆԵՔ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ. (Սպառնաւ):

Ը. ԹԻՐԻՓԵԱՆ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԻՐԵՆՑ ԴԱՅԻՆԻ (Թիւրքիայի Հայերէն և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը): Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԵՆԻԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐԱՐ» (Արմէնիայի տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառնաւ և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ

դարձած լինելով, այդ չղանն է 2 Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ին չափ ամփոփուած են Յաշարարի մէջ որ ութստուղ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ): (1 ֆրանկ): 1 ֆր. 40 սանթիմ:

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիի մէջ թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարեան ինչպիսի միջոցների գիւտած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սանթիմ), 20 սանթիմ:

ԺԱ. ԹԱՄԱԿ ԲՈՅՈՒՄ (Յունաստանի մէջ թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ինչպիսի միջոցների գիւտած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթիմ) 20 սանթիմ:

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԴՐԱՄ ՈՏԱՆԱԻՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների մէջ և զանազան տպագրութիւնները տակ իւր երբեք մի գրած ոտանաւորների որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տը պաշտուած ազգային երգ արաններին մէջ՝ որոց վերապիս տպագրութիւնը վաղուց արգէն արգելուած է, և Ասիոյ և Արմէնիայ լրագրների մէջ: Նմոյշների մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ինչ տպագրութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՆՆՈՒԱՄ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՊԵՆՑ ԱՊԼԱՄԵՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչափ չարքաների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանկ, (75 սանթիմ):

ՏՆՈՐԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Le Gérant: François CARRIÈRE
ՄԱՐՍԵԻԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi,
Allées de Meilhan, 44.